

การพัฒนารูปแบบการบริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาประจำตำบล
ให้เป็นโรงเรียนคุณภาพโดยกลยุทธการปฏิบัติที่เป็นเลิศ

ประจักษ์พงศ์ วรรณโชติ .

คู่มือฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต

สาขาวิชาการบริหารการศึกษา

คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา

มิถุนายน 2556

คณะกรรมการควบคุมคุณิพนธ์และคณะกรรมการสอบคุณิพนธ์ ได้พิจารณา
คุณิพนธ์ของ ประจักษ์พงศ์ วรรณโชติ ฉบับนี้แล้ว เห็นสมควรรับเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา ของมหาวิทยาลัยบูรพาได้

คณะกรรมการควบคุมคุณิพนธ์

..... ประธาน
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุเมธ งามกนก)

..... กรรมการ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สมโภชน์ อเนกสุข)

คณะกรรมการสอบคุณิพนธ์

..... ประธาน
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.รุ่ง เจริญจิต)

..... กรรมการ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุเมธ งามกนก)

..... กรรมการ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สมโภชน์ อเนกสุข)

..... กรรมการ
(ดร.พูลพงศ์ สุขสว่าง)

คณะศึกษาศาสตร์อนุมัติให้รับคุณิพนธ์ฉบับนี้ เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตาม
หลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา ของมหาวิทยาลัยบูรพา

..... คณบดีคณะศึกษาศาสตร์

(รองศาสตราจารย์ ดร.มนตรี เข้มภักดีกร)

วันที่ ๑๖ เดือน สิงหาคม พ.ศ. ๒๕๖๔

ประกาศคุณูปการ

คุณูปนิพนธ์ฉบับนี้ สำเร็จอย่างสมบูรณ์ได้ด้วยความกรุณา และการดูแลช่วยเหลือ เป็นอย่างดีจาก ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. รุ่ง เจริญจิต ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุเมธ งามกนก ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สมโภชน์ อเนกสุข อาจารย์ ดร.พูนพงศ์ สุขสว่าง ที่กรุณาให้คำแนะนำแก้ไข ข้อบกพร่องต่าง ๆ ด้วยความเอาใจใส่ตลอดมา ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณทุกท่านเป็นอย่างสูงไว้ ณ โอกาสนี้

ขอกราบขอบพระคุณ คณะอาจารย์ทุกท่านในศูนย์วัฒนธรรมการบริหาร และผู้นำทางการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา และคณะอาจารย์ทุกท่านที่ให้ความรู้ และประสบการณ์ที่มีคุณค่า อย่างมากมายตลอดหลักสูตรจนสำเร็จการศึกษา

ขอขอบพระคุณ ดร.สุรัชย์ โสภานพรม ผู้อำนวยการ โรงเรียนกู่จานวิทยาคม คณะผู้บริหาร คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ผู้ปกครองนักเรียน และนักเรียน โรงเรียนกู่จานวิทยาคม จังหวัดยโสธร ที่ให้ความเมตตาช่วยเหลือ อำนวยความสะดวก และให้ความร่วมมือในการดำเนินการวิจัย ในทุกขั้นตอน

ขอขอบพระคุณ คณะผู้เชี่ยวชาญทั้ง 5 ท่าน ประกอบด้วย ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ภรณ์ อนันต์นารี ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.จิณณวัตร ปะโคทัง อาจารย์ ดร.อมรรัตน์ พันธุ์งาม ดร.ศรีสมบัติ ภูมิเขียว และดร.เดชชัย ดังแสง ในการตรวจสอบความเที่ยงตรงของเครื่องมือในการวิจัยครั้งนี้

ขอขอบพระคุณ คณะผู้บริหารและครู โรงเรียนลือคำหาญวารินชำราบ และโรงเรียน บุญทวีวิทยาคาร ที่อำนวยความสะดวกในการศึกษาต่อ และเป็นกำลังใจให้ประสบความสำเร็จ ในการศึกษา

ขอขอบคุณ เพื่อนร่วมรุ่นนิสิตปริญญาเอกทุกคนที่ได้สร้างโอกาสในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ความเอื้ออาทร และความมีน้ำใจ รวมทั้งกำลังใจที่มีให้กันตลอดมา

สุดท้ายขอกราบขอบพระคุณ คุณป้าวัฒนา วรรณโชติ ผู้มีพระคุณที่เป็นแรงบันดาลใจ ในความสำเร็จทุก ๆ ด้าน และขอขอบคุณ คุณบุษกร วรรณโชติ ที่ให้คำปรึกษา และดูแลให้กำลังใจ จนสำเร็จการศึกษา และขอขอบคุณผู้ที่มีส่วนสนับสนุนทุกท่านที่ทำให้คุณูปนิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลุล่วง ด้วยดี

ประจักษ์พงศ์ วรรณโชติ

52810048: สาขาวิชา: การบริหารการศึกษา: ปร.ด. (การบริหารการศึกษา)

คำสำคัญ: การพัฒนารูปแบบ/ โรงเรียนคุณภาพ/ กลยุทธ์การปฏิบัติที่เป็นเลิศ

ประจักษ์พงศ์ วรรณโชติ: การพัฒนารูปแบบการบริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาประจำตำบลให้เป็นโรงเรียนคุณภาพโดยกลยุทธ์การปฏิบัติที่เป็นเลิศ (ADMINISTRATION MODEL DEVELOPMENT OF SUBDISTRICT SECONDARY SCHOOL THROUGH BEST PRACTICE STRATEGY TO BECOME QUALITY SCHOOL.) คณะกรรมการควบคุมคุณภาพนิพนธ์: สุเมธ งามกนก, กศ.ด., สมโภชน์ อเนกสุข กศ.ด. 312 หน้า. ปี พ.ศ.2556

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อสร้าง พัฒนา และทดลองใช้รูปแบบการบริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาประจำตำบลให้เป็นโรงเรียนคุณภาพโดยกลยุทธ์การปฏิบัติที่เป็นเลิศ โดยใช้เทคนิคโดยวิธีการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research: PAR) โดยใช้วงจรการวิจัยปฏิบัติการของเคมมิสและแม็กแทกการ์ท (Kemmis & McTaggart, 1988) กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้อำนวยการโรงเรียน 1 คน รองผู้อำนวยการโรงเรียน 1 คน ครูผู้สอน 9 คน คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน 3 คน นักเรียน 12 คน ผู้ปกครองนักเรียน 4 คน และครูภูมิปัญญาท้องถิ่น 1 คน ได้มาจากการเลือกแบบเจาะจงตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้ การเก็บรวบรวมข้อมูลใช้วิธีการสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม การสัมภาษณ์เชิงลึก การการสังเกตแบบมีส่วนร่วม วิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์เนื้อหา และเปรียบเทียบข้อมูลเพื่อการสรุปผล

ผลการศึกษาค้นคว้าที่เกี่ยวข้องเพื่อสร้างและพัฒนารูปแบบพบว่ามียังองค์ประกอบ 6 ประการคือ 1)การบริหารเชิงกลยุทธ์ 2)การบริหารอย่างมีระบบ 3)การบริหารแบบมีส่วนร่วม 4)ภาวะผู้นำของผู้บริหาร 5)การพัฒนาและสร้างขวัญและกำลังใจให้ครูและบุคลากร 6)การสร้างเครือข่ายการมีส่วนร่วมกับชุมชน จากการใช้องค์ประกอบดังกล่าวส่งผลดังนี้ 1) นักเรียนมีคุณธรรม จริยธรรม และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ 2)หลักสูตรสถานศึกษาและกระบวนการจัดการเรียนรู้มีแนวคิด ทฤษฎีรองรับ 3)อาคารสถานที่ บรรยากาศและสิ่งแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ 4)โรงเรียนกับชุมชนร่วมมือกันจัดการศึกษา 5)ครูและบุคลากรได้รับการพัฒนาอย่างมีคุณภาพ 6)โรงเรียนมีผลงานดีเด่นเป็นที่ยอมรับ ส่วนผลการทดลองที่ยังต้องปรับปรุง ได้แก่ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน

52810048: MAJOR: EDUCATIONAL ADMINISTRATION; Ph.D. (EDUCATIONAL
ADMINISTRATION)

KEYWORDS: MODEL DEVELOPMENT/ QUALITY SCHOOL/ BEST PRACTICE
STRATEGY

PRACHAKPONG WANACHOTE : ADMINISTRATION MODEL
DEVELOPMENT OF SUBDISTRICT SECONDARY SCHOOL THROUGH BEST
PRACTICE STRATEGY TO BECOME QUALITY SCHOOL. DISSERTATION ADVISORS:
SUMET NGAMKANOK, Ed.D., SOMPOCH ANEGASUKHA, Ed.D. 312 P. 2013.

The objectives of this research were to construct develop and improve administration model of subdistrict secondary school to become quality school through best practice strategy. Participatory action research (PAR) was used together with Kemmis and McTaggart (1988) concept. The sample comprised one school director, one deputy school director, nine teachers, three school boards, twelve students, four parents and one local wisdom. They were selected purposively according to the given criteria. Data collection started with documentation synthesis, in-depth interview, participative interview. Content analysis was used for data analysis and comparison of data for conclusion.

The consequence of review of related literature revealed six components as follows:
1) strategic administration; 2) systematic management; 3) participatory management;
4) leadership of administrator; 5) morale development of personnel; 6) build up participatory network. After the management of those six components, the outcomes show that: 1) students possess ethic and morality and desirable characteristics; 2) school curriculum and learning management was developed on the theoretical background; 3) school plant, environment and atmosphere promote learning; 4) school and community cooperate on educational management; 5) teachers and personnel are developed with quality; 6) the school is accepted as an outstanding one. As part of experiment that should be improved is learning achievement.

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	จ
สารบัญ.....	ฉ
สารบัญตาราง.....	ซ
สารบัญภาพ.....	ณ
บทที่	
1 บทนำ	1
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
วัตถุประสงค์.....	4
คำถามในการวิจัย.....	5
ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย.....	5
กรอบแนวคิดในการวิจัย.....	5
ขอบเขตของกรวิจัย.....	9
นิยามศัพท์เฉพาะ.....	9
2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	13
แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนารูปแบบ.....	13
แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับโรงเรียนคุณภาพ.....	20
แนวคิดเกี่ยวกับกลยุทธ์การปฏิบัติที่เป็นเลิศ (Best Practice).....	49
แนวคิดเกี่ยวกับการประชุมแบบมีส่วนร่วม และสร้างสรรค์โดยใช้เทคนิค A - I - C.....	114
แนวคิดเกี่ยวกับการวิจัยปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research: PAR).....	124
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	135
3 วิธีดำเนินการวิจัย.....	145
การได้มาของรูปแบบ.....	146
การทดลองใช้รูปแบบ.....	155

สารบัญ (ต่อ)

บทที่	หน้า
4 ผลการวิจัย.....	171
คุณลักษณะของผู้ให้ข้อมูลหลัก.....	172
บริบทของพื้นที่ทำการศึกษา.....	175
ผลของการทดลองใช้รูปแบบการบริหาร โรงเรียนมัธยมศึกษาประจำตำบล ให้แก่โรงเรียนคุณภาพโดยวิธีปฏิบัติที่เป็นเลิศ.....	190
5 สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ.....	226
สรุปผลการวิจัย.....	227
อภิปรายผล.....	231
ข้อเสนอแนะ.....	255
บรรณานุกรม.....	258
ภาคผนวก.....	267
ภาคผนวก ก.....	268
ภาคผนวก ข.....	290
ภาคผนวก ค.....	292
ประวัติย่อของผู้วิจัย.....	312

สารบัญตาราง

ตารางที่	หน้า
1 การสังเคราะห์แนวคิดเกี่ยวกับโรงเรียนคุณภาพของนักวิชาการและนักการศึกษาทั้งในประเทศและต่างประเทศ.....	147
2 การสังเคราะห์งานวิจัยเกี่ยวกับโรงเรียนคุณภาพของนักการศึกษา และนักวิชาการทั้งในประเทศ และต่างประเทศ.....	148
3 การสังเคราะห์แนวคิดเกี่ยวกับรูปแบบการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษาด้านแบบโดยกลยุทธ์การปฏิบัติที่เป็นเลิศ (Best Practices).....	149
4 สรุปวิธีการบริหารของผู้บริหารโรงเรียนคุณภาพที่มีผลงานดีเด่น และโรงเรียนที่ผลการบริหารไม่ผ่านการรับรองมาตรฐานการประเมินคุณภาพภายนอก.....	150
5 เป้าหมาย และ ตัวชี้วัดการบริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาประจำตำบลให้เป็นโรงเรียนคุณภาพโดยกลยุทธ์การปฏิบัติที่เป็นเลิศของโรงเรียนกู่จานวิทยาคม อำเภอคำชะโนด จังหวัดยโสธร สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา เขต 28.....	158
6 จำนวนบุคลากร จำแนกตามตำแหน่ง/วิทยฐานะ/เพศ.....	186
7 จำนวนข้าราชการครู จำแนกตามระดับการศึกษา.....	186
8 จำนวนนักเรียน ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2555.....	187
9 จำนวนนักเรียนจำแนกตามผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้ ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2554 ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 - 6.....	204
10 จำนวนนักเรียนจำแนกตามผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้ ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2555 ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 - 6	205
11 ผลการแข่งขันทักษะทางวิชาการ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 28 ประจำปีการศึกษา 2554 ของโรงเรียนกู่จานวิทยาคมที่ได้ระดับเหรียญทอง.....	215
12 ผลการแข่งขันทักษะทางวิชาการ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 28 ประจำปีการศึกษา 2555 ของโรงเรียนกู่จานวิทยาคมที่ได้ระดับเหรียญทอง.....	216
13 ผลการดำเนินการตามตัวชี้วัดการบริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาประจำตำบลให้เป็นโรงเรียนคุณภาพโดยกลยุทธ์ปฏิบัติที่เป็นเลิศของโรงเรียนกู่จานวิทยาคม.....	219

สารบัญภาพ

ภาพที่	หน้า
1 แนวคิด หลักการ และขั้นตอนในการดำเนินการวิจัย.....	8
2 มิตินแนวคิด “โรงเรียนคุณภาพ”.....	37
3 แสดงความเป็น “โรงเรียนคุณภาพ”.....	38
4 กรอบแนวคิดการพัฒนาโรงเรียนดีประจำตำบล.....	39
5 องค์ประกอบที่แสดงถึงความเป็นโรงเรียนที่มีประสิทธิผลตามผลการศึกษา.....	45
6 องค์ประกอบที่แสดงถึงความเป็นโรงเรียนที่มีประสิทธิผล.....	46
7 องค์ประกอบที่แสดงถึงความเป็นโรงเรียนที่มีประสิทธิผล.....	47
8 โมเดลโรงเรียนคุณภาพของโรงเรียนสังกัดรัฐบาลแห่งรัฐวิกตอเรีย.....	48
9 แบบจำลองกระบวนการกระตุ้น และรวบรวมความคิด.....	54
10 รูปแบบการบริหารยุทธศาสตร์แบบองค์รวม.....	65
11 รูปแบบการวางแผนกลยุทธ์เพื่อการบริหารจัดการโรงเรียนคุณสะเทียนวิทยาการ.....	71
12 รูปแบบการบริหารฐานโรงเรียนที่เน้นครูและชุมชนเป็นสำคัญเพื่อส่งเสริมการปฏิรูป การเรียนรู้และความเป็นเลิศของสถานศึกษา กรณีโรงเรียนเทพาของ นิยม ชูชื่น.....	77
13 องค์ประกอบของการมีส่วนร่วม.....	81
14 รูปแบบการกำหนดกลยุทธ์การบริหารแบบมีส่วนร่วม.....	82
15 กระบวนการบริหารโรงเรียนแบบมีส่วนร่วมเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา โรงเรียนวัดพรหมสาคร.....	83
16 กระบวนการที่ครูมีส่วนร่วมการพัฒนาคู โดย “ครูช่วยครู”.....	84
17 กลยุทธ์การพัฒนาโรงเรียนให้ประสบความสำเร็จ.....	94
18 ตัวอย่างวิถีปฏิบัติที่เป็นเลิศ (Best Practice).....	95
19 กระบวนการบริหารโรงเรียนที่เป็นวิถีปฏิบัติที่เป็นเลิศ (Best Practice).....	96
20 นวัตกรรม และวิถีปฏิบัติที่เป็นเลิศ (Best Practice).....	98
21 วิถีปฏิบัติที่เป็นเลิศ (Best Practice).....	102
22 ยุทธศาสตร์การปฏิรูปการศึกษาทั้งโรงเรียน.....	105
23 วิธีการพัฒนาครู.....	106
24 รูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วม.....	109

สารบัญภาพ (ต่อ)

ภาพที่	หน้า
25	กระบวนการผลิตผลงาน หรือขั้นตอนการดำเนินงานการออกแบบผลงาน/ นวัตกรรม...
26	การบริหารจัดการ โรงเรียนอย่างมีคุณภาพทั้งองค์กร.....
27	แสดงบ่อเกิดแห่งพลังสร้างสรรค์.....
28	แผนผังกระบวนการ A - I - C.....
29	บันไดสู่ความสำเร็จของกระบวนการ A - I - C.....
30	วงจรกิจกรรมการวิจัยเชิงปฏิบัติการตามแนวคิด.....
31	รูปแบบการบริหาร โรงเรียนมัธยมศึกษาประจำตำบลให้เป็นโรงเรียนคุณภาพ โดยกลยุทธ์การปฏิบัติที่เป็นเลิศที่นำมาทดลองใช้ที่โรงเรียนกู่จานวิทยาคม อำเภอคำชะอี จังหวัดยโสธร.....
32	ขั้นตอนการดำเนินการวิจัย.....
33	ที่ตั้งของโรงเรียนกู่จานวิทยาคม อำเภอคำชะอี จังหวัดยโสธร.....
34	โครงสร้างการบริหารงานโรงเรียนกู่จานวิทยาคม.....
35	รูปแบบการบริหาร โรงเรียนมัธยมศึกษาประจำตำบลให้เป็นโรงเรียนคุณภาพ โดยกลยุทธ์ปฏิบัติที่เป็นเลิศที่ผ่านการพัฒนาแล้ว.....